

SCHOOLTANDVERZORGING EN WAARDERING

„De schooltandverzorging staat op het ogenblik in het middelpunt der belangstelling”... „Overheid, particuliere instellingen – waaronder de ziekenfondsen een belangrijke rol spelen – en deskundigen staan gereed de schooltandverzorging te verstrekken over geheel ons land.” Deze uitspraak van niemand minder dan de directeur-generaal van de Volksgezondheid, Prof. MUNTENDAM, treft men aan in het voorwoord, waarmee de derde druk van de brochure van „Het Ivoren Kruis” ter verdere uitbouw van dit sociaal-hygiënisch instituut, wordt ingeleid.

Inderdaad, de belangstelling van gezondheidsfunctionarissen en ook van het grote publiek heeft reeds een zo blijvende vorm aangenomen dat van lauwheid eigenlijk niet meer kan worden gesproken. De publiciteit legt daar eveneens getuigenis van af. Wie in staat is kennis te nemen van de aandacht, die door de pers aan de tandheelkunde wordt besteed, wordt getroffen door het grote aandeel dat de schooltandverzorging daarin is toebedeeld. Niet alleen in de verslagen van gemeenteraadsvergaderingen, ouderavonden en andere bijeenkomsten, maar ook in de koppen wordt daarop vaak het accent gelegd. Het kan dan ook niet aan traagheid of tekort aan belangstelling bij ambtelijke of zich verantwoordelijk voelende personen worden toegeschreven dat nog steeds de helft van de leerplichtige jeugd van de voordelen van periodieke gebitscontrole en -verzorging is verstoken. Er is niemand die in ernst de sociaal-hygiënische waarde van de schooltandverzorging zou willen relativeren, om van in twijfel trekken maar niet te spreken.

Dit betekent natuurlijk geenszins dat allen te wier behoefte een en ander is bestemd, hiertegenover ook positief zijn ingesteld. Dit te verwachten (of verlangen) ware weinig psychologisch gedacht. Immers, wil hiervan sprake kunnen zijn, dan moet aan gebitsverzorging, althans in beginsel, een plaatsje in het persoonlijke behoefschema zijn toegekend. Voor de nog steeds talrijken, bij wie de strijd om materiële zelfhandhaving al het andere overheerst, is het niet zo onverklaarbaar dat zij een preventieve gebitsverzorging van hun kroost weinig belangrijk, zo niet overdreven oordelen, voor zover zij althans hun gedachten erover laten gaan. Op enig initiatief hunnerzijds, voor zover verlangd of verwacht, kan in zo'n geval niet worden gerekend; zij hebben menen zij, wel belangrijker zorgen. Voor het overige is ook – zelfs bij erkenning van de waarde ervan – laksheid in het gevolg geven aan een niet-onwelkom te achten advies, een niet te verwaarlozen menselijke eigenschap.

Moeten nu deze onverschilligen, zorgelozen en nalatigen worden uitgebannen en hun kinderen buitengesloten van het toezicht van de schooltandarts? Wij weten het: bij de klassieke organisatievorm is met deze minder te waarderen, maar niettemin weinig zeldzame ouderlijke geaardheid alleszins rekening ge-

houden door de vereiste toestemming voor deze vorm van periodieke survey niet afhankelijk te stellen van enig paternaal initiatief.

Dit laatste heeft echter praktische betekenis gekregen voor zover uitvoering wordt gegeven aan het van tandartsenzijde wel gepromoteerde verwijzings-systeem, aangezien de effectiviteit rechtstreeks afhankelijk wordt gesteld van de waarde die de betreffende ouders aan het uitgereikte advies tot behandeling toekennen, met alle risico bovengenoemd. Het gevaar dat hiervan heel wat kinderen de dupe worden, al is zulks eigenlijk niet eens de (onbewust aanvaarde) bedoeling dezer ouders, dwingt tot nadenken.

Tot dit weinig oorspronkelijke, inleidende exposé bestaat opnieuw aanleiding nu enkele maanden geleden op een podiumdiscussie over kindertandheelkunde de gesprekleider een revolutionaire visie op de schooltandverzorging heeft gelanceerd, die op grond van de weergave daarvan in het betreffende verslag in het vorige nummer, om meer dan een reden niet onweersproken kan blijven.

Het is te verwachten dat een verslag van de onderhavige gedachtenwisseling, hoe verzorgd ook, ruimte moet laten voor onvolledigheid. Zo is het niet buitengesloten, ook al wordt er geen gewag van gemaakt, dat in de bijeenkomst stelling is genomen tegen de aan duidelijkheid niets te wensen overlatende overtuiging van de gesprekleider. Hoe het zij, het feit dat hiervan niet is gebleken, vormt een gereede aanleiding er te dezer plaatse alsnog enkele kanttekeningen aan toe te voegen.

Er wordt in onze kring steeds weer geklaagd of verweten, dat het gestelde tekort aan „dental mindedness” een ongunstig element vormt bij het gebits-hygiënisch resultaat der sociaal-tandheelkundige voorzieningen. Wanneer men dit verwijt als gerechtvaardigd erkent, dan moet het als onredelijk worden beschouwd om van het rendement der schooltandverzorging, in de vorm van een min of meer duurzaam caries-profylactisch effect hogere verwachtingen te koesteren of er hogere eisen aan te stellen dan bij andere vormen van sociale gebitszorg. Ten slotte kan de lagere-schoolbevolking niet meer geven dan een vrij getrouwe afspiegeling van de houding die de volwassenen (i.c. de ouders) tegenover de mogelijkheden inzake gebitsbehoud aannemen. Met nog dit gunstige verschil dat, althans bij de klassieke uitvoeringsvorm, veel kinderen alleen al tegen de laksheid der ouders (om andere schadelijke mentaliteits-uitingen buiten beschouwing te laten) in bescherming worden genomen en het resultaat uit dien hoofde derhalve positief wordt beïnvloed. Het grootste bezwaar dat men tegen de toepassing der schooltandverzorging kan aanvoeren is de onvolledigheid van de uitvoering, o.a. tot uitdrukking komend in het noodgedwongen „afkappen” van de hogere klassen van de lagere school. Maar dit vindt zijn oorzaak, niet in de onverschilligheid van de ouders of hun kroost, maar in het nijpende tekort aan tandheelkundige medewerkers.

Het is dit laatste, als symptoom van een universeel tekort, in de tandheelkundige bezetting, hetwelk de gesprekleider zich vermoedelijk heeft doen afvragen hoe de beschikbare mankracht met het meest nuttige (d.w.z. duurzame) effect zou kunnen worden gericht. Volgens het verslag wordt dan als een der

(negatieve) mogelijkheden genoemd: „geen tijd en geld verspillen aan een opgedrongen schooltandverzorging, omdat een groot deel hiervan verloren gaat door gebrek aan werkelijke belangstelling”.

Wij menen nog altijd als onbestreden te mogen aannemen dat vanaf KANTOROWICZ de schooltandverzorging wordt gezien als een organisatorisch uniek middel om het kindergebit in de wisselperiode veilig door de bedreiging van het tandbederf heen te loodsen, hetwelk in theorie ten minste 95% nuttig effect moet opleveren. In de uitvoering zijn er echter tegenwerkende factoren, waarvan het gebrek aan voldoende schooltandartsen een heel belangrijke is. Dit kan evenwel niet in het debet van de uitvoering worden gebracht, want daarvoor kan men de schoolkinderen en zelfs niet hun nalatige ouders aansprakelijk stellen. Blijft dus over: het aan hen in rekening te brengen ontbreken van (al dan niet „werkelijke”) belangstelling.

Voor zover bekend zijn tot nog toe geen gegevens beschikbaar waaruit het netto-resultaat van de gebitsverzorging gedurende de schoolplichtjaren kan worden afgelezen en waaruit dus tevens de tarra van gebitsverzaking zou kunnen blijken. Welnu, alvorens het bankroet van de schooltandverzorging als vrijwel vaststaand te aanvaarden en het faillissement officieel aan te vragen, zal men over betrouwbare, concrete uitkomsten moeten beschikken. Daarvoor is onontbeerlijk een onderzoek van de gebitten aan het einde van het laatste schooljaar. Hiervoor behoeft geen kostbaar apparaat te worden opgebouwd; nodig is slechts een aantal tandartsen dat steekproefsgewijs zich op de hoogte stelt van de toestand der gebitten bij daarvoor representatieve diensten voor schooltandverzorging.

Zolang de uitslag van een dusdanig onderzoek niet ter beschikking staat heeft het weinig zin zich een voorstelling te vormen omtrent de aan tijd en geld nutteloos bestede tandheelkundige energie.

En voorts: wat is ten slotte werkelijke belangstelling? Op zijn minst komt deze te voorschijn uit het totale aantal ziekenfondsverzekerden dat blijkt prijs te stellen op sanering en het gesaneerd houden van het eigen gebit en dat is, in de regelmatige stijging van het percentage, waarlijk niet ontmoedigend. Het gaat, gelijk bij alles, om degenen die voor het waardebeseft van het natuurlijke gebit zijn gewonnen en niet om degenen bij wie zulks niet of nog niet het geval blijkt.

Wanneer het uitgangspunt van de schooltandverzorging nog steeds als rationeel wordt erkend, dan kan alleen de gebrekkigheid van de uitvoering haar in staat van beschuldiging doen stellen voor het veronderstelde fiasco, waarop het advies tot likwidatie is gebaseerd. En dan luidt de prealabele vraag: in welk opzicht zijn de in haar systeem vervatte beloften niet gestand gedaan?

Men kan aanstonds vaststellen dat de omstandigheden zich in de loop der jaren ten ongunste hebben gewijzigd, met name in de reeds bij voorbaat gespannen verhouding tussen de hoeveelheid noodzakelijke arbeid en de beschikbare mankracht. Zo heeft het vullingsgetal de onmiskenbare tendens om bij voortduring groter te worden, mede onder invloed van de sociaal en in-

dustrieel bevorderde snoepgewoonten, waartegenover de tandheelkunde vrijwel machteloos staat. In deze fnuikende ontwikkeling, die de uitvoering der schooltandverzorging danig parten speelt, kan bezwaarlijk een reden worden gezien om het bestaansrecht ervan aan een revisie te onderwerpen.

Of en op welke wijze de praktische uitvoering tekort zou schieten, is een aan gelegenheid, welke in eerste instantie de tandheelkunde regardeert en – indien het geval – intern zou moeten worden gezien, alvorens dit ongenoemd in het gestelde échec te laten gelden.

Gelijk reeds werd opgemerkt: alvorens de nederlaag van de schooltandverzorging vast te stellen zal het onmisbaar zijn de verhouding te kennen tussen het theoretisch te verwachten resultaat en het praktisch bereikte. Pas aan de hand daarvan zou kunnen worden uitgemaakt of dit laatste de offers aan tijd, energie en kosten waard mag worden geacht.

Er is nog een andere bedenkelijke kant aan de onderhavige uitspraak. Dank zij de jarenlange, onverpoosde propaganda voor schooltandverzorging, (waarvan de reeds genoemde brochure van „Het Ivoren Kruis” als symbool kan gelden), met haar vele tegenslagen, zijn wij thans zover gevorderd dat zij ook buiten de kring der tandartsen algemeen wordt gezien als het aangewezen middel om het tandbederf in de meest daarvoor vatbare periode binnen redelijke perken te houden. Het publiek, zomede de daarvoor aangewezen organisaties zijn bereid om, als de omstandigheden daartoe de mogelijkheid bieden, een dienst op te richten. Het tekort aan medewerkers blijkt telkens weer een rem op de verdere uitbouw en men ziet derhalve in het instituut van speciaal opgeleide hulpkrachten een welkome bijdrage in de stijgende behoefte aan daartoe bevoegde medewerkers.

Wanneer thans van tandheelkundige zijde in ernst zou worden voorgesteld de schooltandverzorging maar op te heffen, op grond van de conclusie, dat zij niet aan de gestelde of gewekte verwachtingen kan voldoen, dan zou zulks tot een vertrouwenscrisis leiden, zo ernstig, dat de dientengevolge aan het gezag der Nederlandse tandheelkunde toegebrachte schade in jaren niet zou kunnen worden goed gemaakt. Men kan zich ook afvragen: zouden wij ons de (welhaast uitzinnige) weelde kunnen veroorloven om, zonder onweerlegbare gegevens, een der pijlers weg te breken van de sociaaltandheelkundige opbouw? Zolang niet is vastgesteld dat het nuttig rendement in wanverhouding staat tot de omvang van het „bedrijf”, is het niet geoorloofd een persoonlijke overtuiging, hoezeer ook geuit om oprecht te zijn, tot basis te verheffen voor het weinig scrupuleuse advies om een instituut af te voeren van de lijst der sociaal-hygiënische voorzieningen, hetwelk dermate in de publieke belangstelling staat als juist de schooltandverzorging.

Het antwoord op de zoëven gestelde vraag kan daarom gevoelig onuitsproken blijven.

B.